

ZEGENEN OF INZEGENEN

Onlangs verscheen het boek van Barend Wallet¹ waarin hij minutieus verslag doet van de lange gang die uiteindelijk leidde tot de vereniging van drie kerken in de Protestantse Kerk in Nederland. In dat 'Verhaal achter de vereniging' zoals hij zijn boek noemde schrijft hij op p. 200: 'Geen probleem rond de discussie over de kerkorde was zo moeilijk als dat over het huwelijk en andere relaties.' Even dreigde dat probleem zelfs een zodanig blokkade op de weg te worden dat het hele Samen op Weg proces daarop zou doodlopen. De kwestie waarom het draaide was deze. De hervormde kerkorde van 1951 naar welks model de nieuwe kerkorde was opgesteld kende in zijn grondleggende artikelen ook een artikel over het huwelijk, artikel XXI. Daarin werd het huwelijk omschreven als een 'inzetting Gods' en werd de kerkelijke huwelijksplechtigheid omschreven als de 'bevestiging en inzegening van het huwelijk'.

Bij de opstelling van de nieuwe kerkorde bleek, dat voor velen in het midden en aan de linkerzijde van de kerk een ongewijzigde heropneming van dat artikel of een vergelijkbaar artikel onaanvaardbaar was, als daarin niet ook plaats zou worden ingeruimd voor andere relaties, lees hier met name: homoseksuele relaties. Tegelijkertijd klonk echter aan de rechterzijde van de betrokken kerken eveneens een 'onaanvaardbaar' tegen iedere suggestie dat zulke andere relaties in de kerkorde beschreven zouden worden op een wijze die deze relaties feitelijk gelijk zou stellen aan een huwelijk.

De werkgroep die de nieuwe kerkorde voorbereidde zag aanvankelijk slechts één mogelijke uitweg uit deze impasse, te weten de uitweg om dan maar geen artikel over het huwelijk op te nemen. Zij koos hiervoor vanuit de gedachte: over datgene waarover wij het niet eens zijn en ook na uitputtend beraad nog steeds niet eens kunnen worden, moeten we dan liever maar liever niets schrijven. Dat leidde tot een eerste ontwerp van de kerkorde waarin het huwelijk en andere levensrelaties slechts eenmaal welhaast als terloops aan de orde komen, namelijk in het artikel over de eredienst, waarin onder de verschillende soorten van eredienst ook genoemd werd de 'trouwdienst'.

Voor velen in de kerk bleek dit niet voldoende. Zij wensten toch de opname van een artikel over het huwelijk in de kerkorde. De kwestie kwam daarom in tweede instantie, bij de behandeling van de nieuwe kerkorde in tweede lezing opnieuw uitvoerig aan de orde. Ter rechterzijde vroeg men en kreeg men alsnog een apart artikel over het huwelijk in de kerkorde. Ter linkerzijde was men bereid daarvoor ruimte te scheppen, mits

---

¹ Barend Wallet, *Samen op Weg naar de Protestantse Kerk in Nederland*, Het verhaal achter de vereniging, Zoetermeer 2005.

er dan ook plaats ingeruimd zou worden voor andere levensrelaties. Ter rechterzijde bleek men tenslotte bereid, ook een plaats in de kerkorde in te ruimen voor andere levensverbintenissen, echter ook weer onder een nadrukkelijke voorwaarde, de voorwaarde namelijk mits dat dit niet zou geschieden in het artikel over huwelijk, maar in een apart daarnaast gesteld artikel, zulks opdat de suggestie van een volledige gelijkstelling van het huwelijk en andere levensverbintenissen vermeden zou worden. Zo ontstond het compromis, dat het uiteindelijk haalde: in de ordinanties (dat zijn de uitvoerende bepalingen van de kerkorde) die het woord 'trouwdienst' uit de grondleggende artikelen moesten uitwerken werden twee aparte artikelen opgenomen: een artikel 3 dat spreekt van de 'inzegening' van een huwelijk van man en vrouw als een 'verbond van liefde en trouw voor Gods aangezicht' en een artikel 4 dat stelt, dat een kerkenraad kan besluiten, 'dat ook andere levensverbintenissen van twee personen als een verbond van liefde en trouw voor Gods aangezicht kunnen worden gezegend'.

De nieuwe kerkorde maakt dus een onderscheid tussen inzegenen en zegenen. Aan dat onderscheid heb ik ook de titel van mijn verhaal van vanmiddag ontleend. Wat zegt dat onderscheid en vooral ook, wat betekent dat onderscheid in verband met het onderwerp dat we vandaag aansnijden, namelijk de vraag hoe de kerk zou moeten omgaan met de mogelijkheid dat een huwelijk - op welke manier dan ook - uitloopt op een mislukking en daarmee op een scheiding? Het gaat om maar twee letters verschil, inzegening of zegening, een verschil dat op het eerste gehoor zo subtiel is, dat het zich vermoedelijk aan de gemiddelde kerkganger of het gemiddelde trouwlustige stel niet of nauwelijks laat uitleggen. Toch denk ik dat die twee letters verschil staan voor een verschil tussen wat je welhaast mag noemen twee verschillende werelden of tenminste twee verschillende levensbeschouwelijke denkkaders.

Twee wereldbeelden

Het woord inzegenen² drukt uit, dat de echtelieden in spe door de handeling van het zegenen worden in-geleid in een werkelijkheid die als het ware al voor hen gereed ligt, de werkelijkheid namelijk van het huwelijk, die als instelling van God reeds bestaat als een instelling van alle tijden en plaatsen. Dat voorvoegsel 'in' roept daarmee hetzelfde op als wat de voormalige hervormde kerkorde opriep met zijn betiteling van het huwelijk als een 'inzetting Gods'. Je kunt ook zeggen: het huwelijk wordt door dit voorzetsel impliciet

---

² Zie hiervoor ook C.F.G.E. Hallewas, *Zegen vieren, zegening van levensverbintenissen*, Zoetermeer 1996, speciaal p. 184-187. Voor Hallewas is het geconstateerde verschil reden om ervoor te pleiten, dat in het kerkelijke spraakgebruik voortaan afgezien zal worden van de term inzegening.

toch gekwalificeerd als een scheppingsordening Gods, een door God zelf in zijn schepping aangebrachte structuur, naar welke de mens wordt uitgenodigd zijn of haar leven in te richten. Of nog anders gezegd: het huwelijk is een leefvorm die van Godswege gewild en gesanctioneerd is op een zodanige wijze, dat men het huwelijk niet zonder meer gelijk kan stellen aan anderen relaties waarbinnen mensen verkiesen te leven zonder daarmee aan het huwelijk wezenlijk te kort te doen. Of nog korter en pregnanter uitgedrukt: een levensverbintenis is het product van de wil van mensen; het huwelijk echter is ten diepste een product van de wil van God. Met die twee letters 'in' houdt de kerkorde dus iets vast van het verstaan van het huwelijk als een sacramentele relatie, een relatie die als zodanig iets uitdrukt van Gods bedoeling met het menselijke bestaan. Die twee letters 'in' zijn dus om zo te zeggen een druppeltje katholieke Maggi in de protestantse soep.

Tegelijkertijd moet je echter ook zeggen: die soep zelf is in deze kerkorde wel duidelijk protestantser geworden dan in met name de hervormde kerkorde die daaraan voorafging. Immers, andere termen en uitdrukkingen die in deze zelfde richting wezen van het verstaan van het huwelijk als een instelling van Godswege zijn verdwenen. Denk aan de term 'bevestiging' in de oude hervormde kerkorde, of ook aan de daarin gehanteerde term 'inzetting Gods'. Er zijn niet alleen termen verdwenen, er is ook een term nieuw ingevoerd, 'zegening'. Die wordt nu speciaal gebruikt ter beschrijving van de kerkelijke plechtigheid bij andere levensverbintenissen. Maar vergis u niet, ware het niet nodig geweest om aan de rechterflank van de kerk de handhaving van een onderscheid tussen 'inzegenen' en 'zegenen' toe te kennen, dan zou deze term 'zegenen' vrijwel zeker de status van generieke term verworven hebben, oftewel: dan zou dat óók de voorkeursterm geworden zijn ter beschrijving van wat er geschiedt in een dienst waarin man en vrouw met elkaar trouwen.

In het woord 'zegenen' drukt zich een ander wereldbeeld en een andere levensvisie uit dan in het woord 'inzegenen'. Bij het gebruik van het woord 'zegenen' neemt het denken zijn uitgangspunt op een andere plaats dan bij het gebruik van het woord 'inzegenen'. Twee mensen gaan een relatie aan. Ze besluiten op een geven moment, dat ze aan die relatie een diepgang en een lading willen geven die voor hun eigen gevoel niet alleen hun eigen bestaan overstijgt - doordat ze ervoor kiezen die relatie voorgoed te willen aangaan, en/of doordat de ervoor kiezen indien mogelijk samen kinderen te verwekken - maar die voor hun gevoel ook hun eigen krachten en mogelijkheden overstijgt. Wie kan een ander mens zijn of haar trouw beloven, een leven lang, tenzij met Gods hulp? Die zinsnede gebruik ik als pastor iedere huwelijksdienst weer. Hij geeft kort weer wat huwelijkspartners mij bijna allemaal vertellen in meer uitvoerige bewoordingen, wanneer ik ze vraag, direct op de vrouw en de man af: waarom willen jullie

in de kerk trouwen? Dan zeggen ze: we willen Gods zegen over ons huwelijk vragen. We weten ook wel, dat je nooit weten kunt wat de toekomst brengt, maar juist daarom vinden we het belangrijk om in de kerk te trouwen, namelijk om God hulp bij te vragen bij het volbrengen bij wat wij elkaar beloven. Die intentie onderstrepen ze dan vaak door zo jong als ze zijn en zo modern als ze zich opstellen te kiezen voor een oer-klassiek protestants lied als slotlied van hun trouwdienst: 'Wat de toekomst brengen moge, mij geleidt des Heren hand'. Trouwen in de kerk is voor hen primair Gods zegen vragen over het grootste waagstuk dat zij tot nu toe in hun leven zijn aangegaan: met elkaar te trouwen om voorgoed met elkaar verder te gaan, terwijl alles om hen heen, reclame, vrienden, hun baas op hun werk, hun voorhoudt, dat niets in het leven voor een modern mens meer voor zeker of voorgoed is.

Als het fout gaat

Met deze notities bij het woord zegenen heb ik inmiddels in mijn betoog een wending gemaakt van het kerkordelijke kant naar de pastorale kant van het verhaal. Ik wil nu in dat spoor verder gaan. Wat betekent dit alles nu en hoe ga je ermee om als je huwelijk strandt en uitloopt op een scheiding? Dat betekent in vrijwel alle gevallen een ramp voor mensen in hun persoonlijke leven die zij ook als zodanig ervaren. Daarover hoeft mijns inziens geen twijfel te bestaan. Wat dat betreft zie ik geen grond voor beweringen als zouden mensen tegenwoordig zoveel slordiger omgaan met hun huwelijksrelatie en daar zoveel lichter aan tillen als vroeger. Misschien kun je zo'n redenering nog loslaten op het vijfde huwelijk op rij van deze of gene bekende Nederlander, maar van de mensen tussen wie ik als pastor mag werken, mensen die tegen de dominante cultuurstroom in toch kiezen voor een huwelijk in de kerk, wil ik dat beslist niet zeggen. Die ervaren hun echtscheiding als daartoe komt in het algemeen als een persoonlijk falen en een ramp. Echter, het is vermoedelijk voor hen wel een ander soort ramp dan het voor vroegere generaties was.

Als je huwelijk is *ingezegend* - om nu even in de termen van de nieuwe kerkorde van de protestantse kerk in Nederland te blijven - maar het strandt, dan is de ramp, dat je gefaald hebt tegenover God. Je hebt zijn orde, die hij aan het menselijke leven, ook aan jouw leven heeft gegeven, geschonden. Je hebt gezondigd. Je moet daarvoor zijn vergeving zoeken en vragen. Je worstelt daarom met vragen als: is hier vergeving voor, heb ik nu nog wel recht op een herkansing, en zo ja, hoe dan eventueel? Als je huwelijk is *gezegend*, maar het strandt, dan is de ramp primair dat je gefaald hebt tegenover die ander en/of tegenover jezelf. Dan heb je ondanks je belofte en ondanks de zegen die je daarover vroeg en kreeg blijkbaar niet waar kunnen maken, wat je jezelf met al de kracht die in je was had voorgenomen waar te maken. Dan voel

je je niet zozeer een *zondaar* als wel een *mislukking*. Dan is de hulp die je zoekt niet zozeer hulp in de vorm van vergeving als wel hulp in de vorm van verbetering van jezelf. Dan zoek je geen biechtvader, laat staan een kerkelijke rechtbank voor hulp, maar een therapeut of een zelfhulpgroep.

De startvraag voor deze bijeenkomst was: de kerken zeggen veel over het huwelijk en zetten op dat punt ook een flink deel van hun pastorale energie in. Maar hebben zij nu ook iets zinnigs te zeggen over scheiding; doen zij ook iets voor mensen die tot hun verdriet in dát traject terecht komen? De vraag suggereert reeds het antwoord: de kerken doen daar weinig aan, te weinig. Ik denk persoonlijk echter, dat de feiten dat antwoord niet staven, maar eerder in een andere richting wijzen. Dat geldt in ieder geval voor de feiten waarmee ik als protestants pastor, nu inmiddels ruim twintig jaar als zodanig werkzaam zijnde, merendeels in een modern randstedelijk leefklimaat, te maken heb. Die feiten zijn voor mij: vrijwel niemand zoekt mijn hulp of hulp van anderen die pastoraal actief - ouderlingen, pastorale medewerkers -in geval van een echtscheiding. Vele malen heb ik hulp aangeboden, vrijwel evenzovele malen werd dat aanbod met dank aanvaard, maar vervolgens. De laatste keer dat mensen mijn hulp vroegen bij het op springen staan van hun huwelijk ligt ongeveer zes jaar achter me. De meest gebruikelijke gang van zaken is waar ik mee te maken heb is, dat ik door middel van een verhuisbericht van de uit huis vertrekkende partner op de hoogte gesteld wordt van een echtscheiding die zich reeds voltrokken heeft. Als er dan sprake is van hulp die mensen bij de kerk of bij de pastor zoeken, dan is dat vrijwel altijd hulp in het weer enigszins bij elkaar vegen van de scherven waarin hun leven plotseling uiteen is gevallen. Als mensen in mijn persoon hulp bij de kerk zoeken in het kader van een echtscheiding, dan is dus hulp bij de wederopbouw van hun leven.

Ik wil hier overigens niet onvermeld laten, dat de makers van de liturgische handreikingen voor de protestantse kerk gemeend hebben, niet alleen een handreiking voor de huwelijksviering, maar ook een handreiking voor een liturgische vormgeving van het uiteengaan van twee mensen te moeten aanbieden. Ze is te vinden op p. 391-395 van het betreffende dienstboek en heeft het karakter niet van een kerkdienst (dat leek de makers van deze handreiking teveel van het goede) maar van een gebed uitgesproken voor of met de scheidende partners en hun kinderen, gevolgd door een zegen. Mij is echter tot nu toe nog geen geval bekend van daadwerkelijk gebruik van dit onderdeel van het dienstboek.

Maar hoe zit het dan met vragen rondom de mogelijkheden om al dan niet opnieuw te trouwen? Ik denk dat ik het als bekend mag veronderstellen, maar ik zal het ten overvloede toch maar vermelden: de protestantse kerken werpen in het algemeen geen principiële beletselen op voor het opnieuw trouwen van mensen

die eenmaal eerder gescheiden zijn. De klassieke protestantse traditie ten aanzien van het huwelijk kende die mogelijkheid reeds op twee gronden, namelijk op grond van overspel van de partner en op grond van wat men in aansluiting op 1 Korintiërs 7:15 omschreef als 'kwaadwillige verlating'. In de moderne situatie hangt het van het pastorale oordeel van de pastor en de kerkenraad af, of de mogelijkheid van een hernieuwd huwelijk geboden wordt. Meestal wordt die mogelijkheid geboden, maar in protestantse kerken op de rechterflank soms ook niet, wanneer men van oordeel is, dat er voor een beroep op de scheidingsgrond kwaadwillige verlating, hoe ruim die ook genomen kan worden, geen of onvoldoende grond aanwezig is.

Herkansing

Het meest typerend voor de opvattingen over scheiding en hertrouwen op protestants erf is misschien wel de manier waarop er gereageerd wordt op een scheiding in het glazen huis van de gemeente, de pastorie. Hoe gaat men om met de situatie, dat de predikant zelf in een scheiding betrokken raakt? De reactie daarop vertoont een veelheid van gradaties en schakeringen al naar gelang de kerkelijke ligging van een gemeente, zwaarder of lichter, maar er laat zich in al die schakeringen toch ook een zekere hoofdlijn bespeuren. Men accepteert dat het gebeuren kan, een predikant is immers ook maar een mens, de predikant kan daarom ook predikant blijven, echter ... dan toch maar liefst in een andere gemeente. De gemeente dringt er meer of minder voorzichtig bij de predikant op aan, om indien mogelijk kan een beroep naar elders te zoeken, of de predikant besluit zelf, dat de scheiding zo'n grote hypothec op zijn of haar functioneren en betrouwbaarheid tegenover de gemeenteleden legt, dat verkassen naar elders gewenst is.

Je kunt zeggen: dit heeft iets van een impliciet erkennen van schuld en falen. Er wordt de mogelijkheid van een nieuwe kans geboden, maar die mogelijkheid vooronderstelt wel en vraagt wel om het onder ogen zien van wat er fout ging en fout was, ook in de daden van de persoon in kwestie, alvorens die nieuwe kans aangegrepen zal worden.

Iets dergelijks herinner ik mij trouwens ook van de keren dat ik pastoraal in gesprek was met mensen die mijn vroegen, hun tweede huwelijk te zegenen. Meestal begon niet ik, maar begonnen zij zelf over hun vorige huwelijk. Als zij dat niet deden, deed ik dat trouwens alsnog zelf, omdat het mij in zo'n geval een onomgaanbaar onderdeel van het gesprek bij een voorgenomen huwelijk lijkt. Dat onderdeel van het gesprek functioneerde, zou je kunnen zeggen, als een impliciet maar daarmee niet onmisbaar moment van *absolutie*. Herkansing is mogelijk, maar dat veronderstelt wel de bereidheid van de confrontatie met het eigen falen. Dat lijkt de brede consensus onder protestanten, van rechts tot links, ook onder hen die

zelf in een traject van scheiding en eventueel hertrouwen terecht komen.

De proef op de som

Ik vat nu het voorafgaande samen in de vorm van een stelling en maak dan nog één uitstapje naar een iets verder weg gelegen protestants erf om voor die stelling de proef op de som te nemen.

Bij oppervlakkige beschouwing kun je de indruk krijgen: de rooms-katholieke kerk zet zijn standaard hoog en is op het gebied van huwelijk en scheiding strikt in de leer, de protestantse kerken daarentegen zetten hun standaard lager en zijn op dit gebied dus soepeler, of zo men wil lakser. Onder protestanten geldt dan bovendien nog: hoe linkser de gemeente, hoe lakser de leer. Dat is ook zo ongeveer het beeld dat de meeste mensen hebben van de posities van de onderscheiden kerken op dit punt. Mijn stelling is echter: toch is dit *graduele onderscheid* tussen strikter en lakser niet de essentie van de verschillende posities die kerken, of stromingen binnen kerken innemen ten aanzien van huwelijk en scheiding. De essentie van die verschillen is namelijk - ik hoop dat in het voorafgaande duidelijk gemaakt te hebben - veeleer een verschil in mens-, God- en wereldbeeld. Wie het huwelijk ziet als een door God genomen besluit dat door mensen in gelovig vertrouwen wordt beaamd, die kan haast niet anders dan dit als onomkeerbaar en dus ook onherhaalbaar beschouwen. Die acht scheiden en hertrouwen daarom onaanvaardbaar en ondenkbaar. Wie het huwelijk echter ziet als een door *mensen* genomen besluit, dat mensen in gelovig vertrouwen voor God neerleggen met de vraag of Hij daaraan zijn zegen wil hechten, die kan haast niet anders dan dit besluit als even kwetsbaar zien als ieder menselijk besluit en als heel het menselijke leven. Die weet vanuit de Schrift dat God aan kwetsbare en feilbare mensen vergeving en herkansing geeft. Die acht het daarom onaanvaardbaar en ondenkbaar om scheiding uit God naam voor onaanvaardbaar en ondenkbaar te verklaren. De verschillen in de posities van de kerken ten aanzien van scheiden en hertrouwen zijn daarom niet zozeer een uiting van een grotere of kleinere gestrengheid respectievelijk soepelheid van de diverse kerken, als wel een uiting en de consequentie van een daar onder liggend verschillend God- en mensbeeld.

Een aardige proef op de som van die stelling biedt het type protestanten dat je aan de overkant van de oceaan in de Verenigde Staten aantreft. Niet alleen wij noemen hun fundamentalisten, ook velen van hen noemen zichzelf graag zo. Zij dragen die titel wat henzelf betreft met ere. Zij laten zich voorstaan op een striktheid in de leer, waarbij de striktheid van de katholieken en de katholieke kerk in diezelfde Verenigde Staten slechts bleekjes afsteekt. Volgens de standaardschaal van streng naar laks zou je dus verwachten: deze protestanten zijn dan ook zeer strikt in hun opvattingen

over huwelijk en over de onmogelijkheid en ontoelaatbaarheid van scheiden en hertrouwen. Niets blijkt echter minder waren. Jaren geleden reeds viel me bij een gemeente van dat type al een opmerkelijk onderscheid op. Op homoseksualiteit reageert men in die gemeente door in de prediking alle verschrikkingen der hel af te roepen over degenen die dat praktiseren. Op echtscheiding reageert men echter volstrekt anders, namelijk met het inrichten van 'divorce-support groups'. Wie scheidt - net als bijna de helft van alle Amerikanen - hoort daar slechts in zachte tonen het woord zonde klinken, maar ontvangt tegelijk in veel krachtiger tonen de boodschap: er is hulp beschikbaar om aan jezelf te werken en zo je leven opnieuw in evenwicht te brengen. Illustratief is de website van Christianity Today, een organisatie van christenen die zichzelf als evangelicaal, conservatief en fundamentalistisch karakteriseren. De website verschaft een aantal interessante cijfers op basis van een enquête onder de streng protestantse achterban van deze organisatie. Ik noem er twee. Scheiding is geen grotere zonde dan andere zonden, vindt 71% van die achterban. En in 65% van de gemeenten met meer dan duizend leden kunnen de leden gebruik maken van de service van een divorce support group aan.

Prestatie of geschenk

We zouden natuurlijk kunnen zeggen: dat voorbeeld verdient navolging. We zouden in Nederland ook die weg in moeten slaan van het opzetten van zulke support groups. Toch heb ik daar een kritische vraag bij. De genoemde christelijke groepen bieden als remedie bij echtscheiding aan: werk aan jezelf. Echter, is datgene wat hier als *remedie* voor het probleem wordt aangeboden niet op zijn minst ook een deel van de *oorzaak* van het moderne probleem van het hoge percentage echtscheidingen? Moeten we niet vaststellen, dat de moderne cultus van de zelfontplooiing, waaraan alle menselijke vragen geacht worden oplosbaar zijn door 'te werken aan jezelf', dikwijls juist ook de oorzaak is van het stuklopen van relaties? Als mijn doel bij het aangaan van een relatie is mijzelf daar in te ontplooien, dan is de kans groot, dat ik meer uit de relatie wil halen, dan ik bereid ben daar in te stoppen. Als mijn partner dan bovendien in die relatie hetzelfde doel nastreeft, dan wordt de kans nog groter, dat het materiaal waaruit relaties gemaakt zijn daar tenslotte niet tegen bestand blijkt te zijn: dat er materiaalmoetheid en tenslotte ook materiaalbreuk optreedt.

Hoe help je mensen hierbij? Door hen nog krachtiger dan voorheen op het spoor te zetten van 'werken aan jezelf'? Ik vraag mij in ernst dat af. Ik denk dat de beste hulp die kerken aan moderne mensen in hun relaties bieden - ook en juist als die op de klippen lopen - wel eens deze zou kunnen zijn: dat zij mensen helpen opnieuw te leren verstaan, dat niet alles in het leven een kwestie is van 'werken aan

jezelf'; dat niet alles in het leven maakbaar en stuurbaar is; dat het leven echter ook niet maakbaar of ideaal hóeft te zijn om toch goed te kunnen zijn; en last but not least dat het goede leven in laatste instantie geen prestatie is, maar een geschenk, waar je God voor mag danken.

In het Hebreeuws betekent het woord 'beracha' zowel zegen als geschenk. Als de kerk gehuwden zegent, zegt zij daar dus ook mee: het is ook een geschenk, als het goed gaat en goed blijft gaan tussen jullie twee. Je kunt en je moet daar zelf het nodige aan bijdragen, maar je hebt dat ook niet altijd helemaal zelf in de hand. Die boodschap kan gehuwden helpen minder verkrampd in hun relatie te staan: die kan hen er namelijk bij helpen om niet zó hoge eisen te stellen aan zichzelf, hun partner en hun relatie, dat die welhaast móet falen.

Diezelfde boodschap kan mensen echter ook precies de noodzakelijke eerste troost en hulp bieden bij huwelijksongelukken. Als je huwelijk mislukt is ben je daarom nog niet als mens mislukt. Je hoeft je bij het verdriet om je verloren relatie niet ook nog eens terneer gedrukt te worden door het besef, dat je dus als mens gefaald hebt. Je mag je daarentegen opgetild weten door het besef: al het menselijke leven is getekend door falen, maar ook altijd door het feit dat Gods liefde groter is dan al ons falen. Bij Hem is er altijd een nieuwe kans, want bij Hem is er overvloed van zegen voor alle mensen, in al hun verschillende levensfasen en levensomstandigheden. Hoe groot het menselijke falen ook mag, Gods goedheid is groter. Daarvan leven wij allen, getrouwd of ongetrouwd, getrouwd geweest of opnieuw getrouwd. Geen mens kan buiten Gods zegen; geen mens valt buiten God zegen. Wat ons verbindt is sterker dan wat ons scheidt, zegt Paulus in Romeinen 8 (vs. 31-39). Die boodschap geldt dus ook als je van jezelf moet zeggen: ik ben gescheiden.

Bernard Luttikhuis, maart 2006